

норм та рішень в означених сферах, які показали позитивний результат та впровадження їх у вітчизняне законодавство.

Гальчанський Едуард, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук Віталій Григорович, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ НЕРОЗГОЛОШЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НС(Р)Д ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Практика більшості держав у галузі правового регулювання досудового розслідування злочинів свідчить про те, що використання прихованих методів отримання інформації про злочини та тих, хто їх вчинив, вже давно вважається характеристикою рівня демократії в країні. Навпаки, прозорість їх законодавчого регулювання та реалізації, наявність законодавчих механізмів контролю робить їх ефективним інструментом правоохоронної діяльності демократичної держави. Тому правове регулювання НС(Р)Д у КПК України спрямоване на посилення правозастосовчої функції держави та захист прав і свобод фізичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань.

З об'єктивної точки зору ці явища беруть свій початок у науково-технічному прогресі суспільства, досягнення якого використовуються злочином. Захищаючи інтереси суспільства та окремих людей, держава в особі своїх правоохоронних органів змушена протистояти прогресивній злочинності такими засобами протидії, які забезпечують максимальну ефективність при виявленні та розкритті протиправних дій на самих ранніх етапах їх підготовки та вчинення. Переважна більшість - це нав'язливі оперативно-розшукові заходи та слідчі дії, що здійснюються із застосуванням сучасних технологій у галузі інформатизації та зв'язку [1, с.65]. Впровадження в національний кримінальний процес інституту НС(Р)Д як ефективного механізму отримання та перевірки доказів поставило законне запитання перед авторами КПК щодо стандартизації системи гарантій, яка забезпечить конфіденційність відповідних слідчих дій, забезпечують надійне збереження їх результатів від незаконного втручання у сферу приватного

життя. Розглядаючи це питання, ми звернули увагу на той факт, що нерозголошення інформації про НС(Р)Д здійснюється за допомогою правових гарантій, передбачених КПК, як для досудового розслідування в цілому (умовно їх можна назвати «загальні») та окремо для таємних слідчих. дії (умовно їх можна назвати «особливими»). Це визначає логіку подальшого розгляду цього питання. У зв'язку з цим, ми не можемо не погодитися з науковою позицією О.А. Осауленко, який надає такі гарантії нерозголошення інформації досудового розслідування: 1) норми та формулювання законодавчих заборон розголошувати без дозволу органу досудового розслідування та прокурора інформацію, отриману під час кримінального провадження, які встановлені в кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві; 2) процесуальна діяльність суб'єктів кримінального провадження, яка спрямована на забезпечення таємниці досудового розслідування; 3) процесуальна форма документів, складених у зв'язку з попередженням учасників такого провадження про неприпустимість розголошення інформації досудового розслідування під загрозою кримінальної відповідальності; 4) предмет та обсяг інформації, отриманої під час досудового розслідування, щодо якої забезпечується режим нерозголошення; 5) процесуальний статус суб'єктів кримінального провадження, їх процесуальне зобов'язання не розголошувати інформацію досудового розслідування; 6) принципи кримінального провадження, які визначають основу забезпечення таємниці досудового розслідування; 7) термін заборони розголошення інформації досудового слідства; 8) процесуальні можливості органів досудового розслідування та прокурора застосовувати заходи щодо забезпечення кримінального провадження з метою реалізації гарантій, встановлених КПК [2, с.187].

У свою чергу, частина загальних гарантій викладена у ст. 222 КПК, які передбачають, що інформація досудового розслідування може бути розкрита лише з письмового дозволу слідчого або прокурора та в тій мірі, яку вони вважають можливою. Слідчий, прокурор, попереджає осіб, яким стало відомо про досудове розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх зобов'язання не розголошувати таку інформацію без його дозволу. Незаконне розголошення інформації про досудове розслідування тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У цьому випадку ми маємо на увазі ст. 387 КПК. Крім того, КПК містить правила, що детально визначають відповідні обов'язки учасників кримінального провадження. Так, у п. 3 ч. 2 ст. 66 КПК закріплено обов'язок свідка не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду інформацію, яка безпосередньо стосується суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються під час нього, і яка стала відомою свідок у зв'язку з його обов'язками мовами. Таким чином у ч. 3 ст. 66 КПК передбачає, що особа, яка бере участь у процесуальних діях під час досудового розслідування як свідок або яка була свідком таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати інформацію про

провадження. Подібні вимоги застосовуються до перекладача (пункт 4, частина 3, стаття 68 ЦПК) та спеціаліста (пункт 3, частина 5, стаття 71 КПК). Потерпілий також зобов'язаний не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду інформацію, яка стала йому відома у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і яка становить секрет, що охороняється законом (п. 3 ч. 1 ст. 57 ст. КПК). У зв'язку з цим, здається, що особи, які залучені слідчим, прокурором або на підставі їх рішення уповноваженого оперативного підрозділу про проведення НС(Р)Д, повинні бути письмово попереджені про неприпустимість розкриття попередньо судового розслідування, а також кримінальної відповідальності, передбаченої законом. Для підтвердження обізнаності з вимогами посадової особи / посадової особи правоохоронного органу залучений учасник кримінального провадження повинен підписати відповідний протокол процесуальної дії. Крім того, ми вважаємо, що у випадку, якщо слідчий чи прокурор дасть наказ про проведення НС(Р)Д до уповноваженого оперативного підрозділу, посадових / службових осіб останнього також слід попередити про встановлену ст. 222 КПК процесуальні зобов'язання та передбачені ч. 2 ст. 387 КПК відповідальність. Однак у науковій літературі та правозастосовчій практиці немає єдиного підходу до процедури фіксації факту попередження особи про зобов'язання не розголошувати дані досудового розслідування. Таким чином, ці процесуальні дії можна розділити на ті, які зафіксовані в протоколі відповідного ОРЗ (у тому числі НС(Р)Д), та ті, які оформлені в окремий протокол процесуальних дій. Здається, обидва ці підходи мають право на існування. Однак, на наш погляд, форму фіксації слід обирати стороні обвинувачення залежно від конкретної процесуальної ситуації. А саме, у випадку, коли можна заздалегідь попередити особу про неприпустимість розголошення інформації досудового розслідування до фактичного ведення провадження, доцільно скласти окремий протокол. У випадку, якщо особа залучена до слідчої дії або вона стала свідком таких подій, факт попередження може бути зафіксований у протоколі відповідного ОРЗ, включаючи НС(Р)Д. Подібної думки дотримується і А.О. Ляш [3, с. 9-10], М.М. Міхеєнко, В. Т. Нор та В. П. Шибіко [4, с.225-226]. Крім того, ми вважаємо за необхідне звернути увагу на певні суперечності норм чинного КПК щодо розслідуваного питання. Таким чином, хоча вищезазначені положення кримінально-процесуального закону містять зобов'язання особи не розголошувати будь-яку інформацію про НС(Р)Д (встановлену фактичну заборону) без відповідного дозволу слідчого або прокурора, який вирішив їх проводити, ч. 8 ст. 224 КПК (допит) передбачає лише право особи не відповідати на запитання щодо посадових осіб, які виконують НС(Р)Д, та осіб, які конфіденційно співпрацюють з органами досудового розслідування. У цьому випадку видається необхідним внести зміни до ст. 224 КПК, які передбачають, що відповідати на вищезазначені питання під час допиту особа

має право лише з письмового дозволу слідчого / прокурора, який вирішив провести НС(Р)Д.

Питання про те, який процесуальний документ повинен бути виконаним за рішенням слідчого або прокурора про надання дозволу на розголошення інформації про НС(Р)Д особам, які брали участь у її (їх) проведенні, залишається невирішеним. Зважаючи на важливість дотримання процедури попередження учасників процесуальних дій про їх зобов'язання не розголошувати ці дані та наслідки їх незаконного розголошення, ми вважаємо, що рішення слідчого, прокурора про надання такого дозволу має прийматися відповідно до Частина 3 ст. 110 КПК, у формі постанови, яка обґрунтовує, в якому зв'язку, в якій мірі та кому особа може розкрити таку інформацію досудового розслідування. Надалі особа, яка має відповідний дозвіл, повинна бути ознайомлена із зазначеним процесуальним документом під особистим підписом. Що стосується спеціальних гарантій нерозголошення інформації про НС(Р)Д, то в ч. 1 ст. 246 та ч. 1 ст. 254 КПК законодавець передбачив пряму заборону розголошувати інформацію про факт та методи проведення НС(Р)Д, осіб, що їх проводять, а також інформацію, отриману в результаті їх проведення, крім випадків, передбачених КПК.

1. Глушков В. О., Білічак О. А. Гарантії дотримання конституційних прав особи у провадженні негласних слідчих (розшукових) дій. Актуальні проблеми держави і права. Одеса, 2012. Вип. 67. С. 65–75.

2. Осауленко О. А. Кримінальні процесуальні гарантії нерозголошення відомостей досудового розслідування. *Юридична наука*. 2015. № 7. С. 185–193. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/1538>

3. Ляш А. О. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2013. № 1. С. 1–14.

4. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Либідь, 1999. 536 с.